

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

SLOVENSKA VOJSKA

CENTER VOJAŠKIH ŠOL

Blaž Torkar

VOJAŠKO ŠTUDIJSKO POTOVANJE

SKRIPTA

Maribor, 2023

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

SLOVENSKA VOJSKA

CENTER VOJAŠKIH ŠOL

Blaž Torkar

VOJAŠKO ŠTUDIJSKO POTOVANJE

SKRIPTA

Maribor, 2023

Vojaško študijsko potovanje

Avtor:

doc. dr. Blaž Torkar

Recenzenti:

VVU XIII. razreda doc. dr. Darko Ščavničar,
izr. prof. polkovnik Tomaž Kladnik,
major Boštjan Pintarič

Jezikovni pregled:

Nika Blagne Štimac, Šola za tuje jezike

Prelom in oblikovanje:

Jurko Starc, Knjižnično-informacijski in založniški center

Izdajatelj:

Generalštab Slovenske vojske

Založnik:

Center vojaških šol

Leto izida:

2023

Kraj izida:

Maribor

Elektronska izdaja

Publikacija je dostopna na: <https://dk.mors.si>

Katalogni zapis o publikaciji (CIP)
pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 136250883
ISBN 978-961-7160-10-9 (PDF)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

SLOVENSKA VOJSKA
CENTER VOJAŠKIH ŠOL

Engelsova ulica 15, 2111 Maribor

T: 02 332 22 27
F: 02 449 51 11
E: cvs@mors.si
www.slovenskavojska.si

Številka: 613-1/2023-2
Datum: 25. 01. 2023

Na podlagi drugega odstavka 42. člena Zakona o obrambi (Uradni list RS, št. 103/04 – uradno prečiščeno besedilo 1) in točke 2. a Navodila za izdelavo strokovne literature (MO RS, šifra 604-16/2006-5, 28. 3. 2006) ter Direktive št. 01-04 za podpisovanje dokumentov v SV (št. 804-96/2021-1, z dne 23. 4. 2021) predpisujem

SKRIPTA VOJAŠKO ŠTUDIJSKO POTOVANJE

Skripta dajejo vpogled v to, kaj so vojaška študijska potovanja in kakšen je njihov namen. Vojaško študijsko potovanje je metoda posredovanja zgodovinskih izkušenj z območja, kjer so potekali vojaški spopadi, današnjemu vodstvenemu kadru vojaških organizacij. Udeležencem pomeni razumeti realnost vojne in izboljšati njihovo strokovno znanje, izkušnje ter pripravljenost njihovih enot.

Brigadir
Peter Zakrajšek
Poveljnik Centra vojaških šol

KAZALO

Uvod	4
Kakšna je razlika med vojaškimi študijskimi potovanji in drugimi vojaškimi vajami?	8
Namen, cilji in načrtovanje vojaških študijskih potovanj	10
Izbira kadra, lokacije in postankov vojaškega študijskega potovanja	12
Izvidovanje, logistika in viri vojaškega študijskega potovanja	16
Vodnik in vizualni pripomočki vojaškega študijskega potovanja	20
Faze vojaškega študijskega potovanja.	23
Vrste vojaških študijskih potovanj	29
Pedagogika vojaških študijskih potovanj.	30
Zaključek	39
Viri in literatura	40

UVOD

V zadnjih letih se je v Slovenski vojski izjemno povečalo zanimanje za udeležbo na vojaških študijskih potovanjih, zato sem se odločil, da pripravim skripta, ki bodo enotam in vodstvenemu kadru Slovenske vojske dala vpogled v to, kaj so vojaška študijska potovanja in kakšen je njihov namen. Vojaško študijsko potovanje je edinstvena in prepričljiva metoda posredovanja izkušenj iz preteklosti današnjim vojaškim voditeljem oziroma vodstvenemu kadru vojaških organizacij. Ta zgodovinska izkušnja nam neposredno na zemljišču, na katerem so potekali vojaški spopadi, daje priložnost za strokovni razvoj vojaških voditeljev in razvija sposobnosti večdimenzionalnega razumevanja prostora. Vojaško študijsko potovanje ni samo zgodovinski ogled območja, kjer je določen vojaški spopad potekal. To je namreč analitična izkušnja, ki udeležencem omogoča, da razumejo, kako in zakaj so vojaški spopadi v preteklosti potekali, hkrati pa dobijo vpogled v to, kaj ta spoznanja pomenijo v današnjem vojaškem okolju. V najboljšem primeru pomaga vojaško študijsko potovanje udeležencem razumeti realnost vojne in izboljšati njihovo strokovno znanje, izkušnje ter pripravljenost njihovih enot.

Koncept vojaškega študijskega potovanja ima korenine v drugi polovici 19. stoletja. Feldmaršal Helmuth von Moltke starejši, načelnik pruskega generalštaba in načrtovalec treh kampanj proti Franciji, ki so leta 1871 privedle do združitve Nemčije, je goreče verjel, da je treba vojno, če jo želimo razumeti, analizirati in proučiti vse faze njenega poteka. Zato je Moltke odredil, da se del generalštaba posveti le študiju vojaške zgodovine, kar je pomenilo, da častniki potujejo na bojišča, proučujejo načrte poveljnikov in podoživljajo bitke na kraju, kjer so resnično potekale. Moltke je verjel, da bodo njegovi častniki tako lahko razumeli soodvisnost načrtov poveljnikov, logistične vidike, moralne dejavnike in druge elemente vojne. Ameriški major Eben Swift, ki je bil pomočnik poveljnika generalštabne šole ameriške kopenske vojske v Fort Leavenworthu v Kansasu, je po Moltkejevem zgledu prvi razvil program študijskega potovanja za ameriško vojsko. Julija 1906 je vodil skupino dvanajstih častnikov v Chattanooga v Tennesseeju, kjer so opravili dvotedensko proučevanje kampanje v Atlanti iz leta 1864 oziroma časov ameriške državljanske vojne. Ta in druga zgodnja vojaška študijska potovanja Fort Leavenwortha so potekala na konjih, kar je udeležencem omogočilo spoznavanje in analiziranje zemljišča, na katerem so potekale bitke, ki so jih proučevali.

Od začetka 20. stoletja so vojaške šole ameriške vojske uporabljale vojaška študijska potovanja za izobraževanje častnikov in drugega vodstvenega kadra. Vojaška

študijska potovanja so v ameriški vojski ponovno oživela v šestdesetih in začetku sedemdesetih let 20. stoletja. Zaradi vse večje priljubljenosti študijskih potovanj je Center za vojaško zgodovino ameriške vojske (*U.S. Army Center of Military History*) začel pripravljati prve doktrinarne priročnike za izvedbo študijskih potovanj, ki so se navezovali predvsem na tematiko ameriške državljanske vojne. Knjiga dr. Williama G. Robertsona, izrednega profesorja vojaške zgodovine na poveljniško-generalštabni šoli, z naslovom *The Staff Ride*, prvič objavljena leta 1987, je že več kot tri desetletja doktrinarni vodnik ameriške kopenske vojske za študijska potovanja. Sodobne publikacije študijskih potovanj sledijo novostim na področju sodobnega vojskovanja, saj ne obsegajo samo regularnega in neregularnega vojskovanja, temveč tudi nove vrste vojn, ki potekajo proti globalnim terorističnim mrežam in vojnem v kibernetičnem prostoru.

Z dovolj truda lahko poveljniki enot na vseh ravneh izkoristijo to učinkovito orodje izkustvenega učenja za izobraževanje in strokovni razvoj svojih podrejenih ter ob tem spodbujajo in krepijo kolektivni duh svojih enot.

Vojaška študijska potovanja so učinkovit način, kako vojaško zgodovino vključiti v vojaško izobraževanje. Zgodovinske študije posameznih bojev, bitk, operacij, kampanj in vojn pomagajo vojaškemu vodstvenemu kadru razumeti načela vojskovanja, ki so pogosto prikazana na taktični in operativni ravni, hkrati pa nam pomagajo razvijati kritično razmišljanje, analize zapletenih okoliščin ter pravočasno sprejemanje odločitev v kriznih razmerah. Če je le mogoče, mora študija primera temeljiti na primarnih virih vseh udeleženih strani v vojaškem spopadu, ki ga analiziramo. Pomemben del študije primera je analiza terena oziroma zemljišča, na katerem je vojaški spopad potekal, in analiza, kako sta teren in okolica vplivala na bojevanje oziroma vojaški dogodek. Dobri zemljevidi so bistvenega pomena za tako analizo, vendar tudi najboljši zemljevidi ne morejo nadomestiti neposrednega poznavanja območja delovanja. Obisk resničnih krajev, povezanih z vojaškim spopadom – če se niso preveč spremenili – je idealna spodbuda za analiziranje učinkov okolja na proučevano vojaško tematiko. Če podrobna zgodovinska študija primera spodbuja prepoznavanje univerzalnih vojaških spoznanj, je obisk resničnega kraja najboljšo sredstvo za utrditev teh spoznanj pri udeležencih. O študijskem potovanju govorimo torej takrat, kadar je sistematično zgodovinsko proučevanje združeno z obiskom krajev dogajanja. Vojaško študijsko potovanje je izkustveno učenje, ki olajša proučevanje različnih oblik bojnega delovanja in z njimi povezanih zgodovinskih dogodkov. Med vojaškim študijskim potovanjem udeleženci spoznajo, da je bojno delovanje še kako zapleteno in kaotično.

Skripta nas seznanijo z namenom, načrtovanjem in cilji vojaškega študijskega potovanja. Še posebej nas opozorijo na razlike, ki obstajajo med vojaškim študijskim potovanjem, ogledom zemljišča ter drugimi taktičnimi vajami brez moštva. Skripta posebej poudarjajo, kako pomembna je pravilna izbira vodje in inštruktorjev, opozorijo nas, da pri pripravi študijskih potovanj ne smemo zanemariti logistike, pravilne izbire in uporabe virov ter da je za uspešno izvedbo študijskega potovanja pomembno izdelati vodnik, ki udeležencem omogoča lažje spremljanje poteka vojaškega študijskega potovanja. Skripta predstavijo faze vojaškega študijskega potovanja, ki so pomembne pri njegovi pripravi in izvedbi. Seznanjajo nas z vrstami in pedagogiko vojaških študijskih potovanj ter se še posebej osredotočajo na predstavitev tradicionalnih in netradicionalnih metod, ki se uporabljajo pri izvedbi vojaškega študijskega potovanja. Skripta izpostavljajo tudi sodobne in inovativne pristope k izvedbi vojaških študijskih potovanj, med katerimi izstopajo virtualna vojaška študijska potovanja.

Skripta so namenjena vsem pripadnikom Slovenske vojske in drugi javnosti, ki jih zanima tematika organizacije in izvedbe vojaških študijskih potovanj. Zahvaljujem se Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije in Slovenski vojski, ki sta omogočila izid skript, recenzentom VVU XIII. razreda doc. dr. Darku Ščavničarju, polkovniku izr. prof. dr. Tomažu Kladniku, majorju Boštjanu Pintariču, oblikovalcu Jurku Starcu ter Šoli za tuje jezike, še posebej pa Kristini Grilc, ki mi je pomagala pri prevodih gradiv o vojaških študijah primera, in Niki Blagne Štimac za lekturo besedila.

KAKŠNA JE RAZLIKA MED VOJAŠKIMI ŠTUDIJSKIMI POTOVANJI IN DRUGIMI VOJAŠKIMI VAJAMI?

Vojaško študijsko potovanje se pogosto zamenjuje z drugimi vrstami vaj ali s prizorišči, na katerih raziskujemo območja spopadov skozi prizmo vojaške zgodovine.

Taktična vaja brez moštva

Taktična vaja brez moštva (angl. *tactical exercise without troops*, TEWT) vključuje hipotetičen scenarij, ki se odigra na resničnem terenu. Pri taki vaji se običajno uporabljajo sodobni doktrinarni koncepti vojaških organizacij. Čeprav vaja lahko poteka na prizorišču vojaškega spopada, je vsaka povezava z zgodovinskimi dogodki običajno naključna. Pri tej vaji se kot učni pripomoček uporablja teren in ne zgodovina.

Ogled bojišča

Ogled zgodovinskega bojišča je obisk kraja resničnih spopadov, vendar z malo ali brez predhodnega sistematičnega proučevanja. Ti ogledi so razmeroma kratki (tri do štiri ure) in so pogosto organizirani v kratkem času. Udeleženci pred dogodkom nimajo časa ali sredstev za priprave na raziskovanje in proučevanje. Kljub temu lahko inštruktorji vnaprej zagotovijo kratko izbrano branje, med ogledom pa uporabijo splošno metodologijo študijskih potovanj. Inštruktor ali strokovni spremljevalec lahko v določenih trenutkih prevzame pomembnejšo vlogo pri terenskem delu potovanja, da nadomesti pomanjkljivo znanje udeležencev. S skrbno pripravljenimi vprašanji, ki jih strokovni spremljevalec zastavlja udeležencem med ogledom ali po njem, lahko še vedno poskrbi, da je ogled bojišča vaja kritičnega razmišljanja in analize. Tako se pri ogledu bojišča uporabijo teren in zgodovinske razmere kot učno sredstvo tudi brez faze predhodnega proučevanja.

Vojaško študijsko potovanje

Vojaško študijsko potovanje je sestavljeno iz treh faz: 1) sistematičnega predhodnega proučevanja izbranega vojaškega spopada oziroma vojaškega dogodka; 2) obiska (proučevanja na terenu) resničnih krajev, povezanih z vojaškim spopadom oziroma vojaškim dogodkom; in 3) vključitve in analize pridobljenih spoznanj iz obeh predhodnih faz.

Temelji na čim večji vključenosti udeležencev pred prihodom na lokacijo, kar zagotavlja premislek, analizo in razpravo. Tako pri vojaškem študijskem potovanju povezujemo zgodovinske dogodke in fizično okolje, v katerem je nek vojaški spopad potekal. Vojaško študijsko potovanje se od vodenega ogleda bojišča razlikuje po tem, da ga je mogoče uporabiti za proučevanje vojaškega vodenja in poveljevanja, hkrati pa omogoča analizo alternativnih izidov. Na njem je treba aktivno sodelovati, kar spodbuja aktivno učenje. Da bi zagotovili aktivno učno izkušnjo, vodje vojaških študijskih potovanj ne smejo biti le inštruktorji, ki predavajo udeležencem. Ti so kvečjemu mentorji, spodbujevalci in usmerjevalci, ki z odprtimi in sokratskimi vprašanji spodbujajo razpravo med udeleženci, ki se ukvarjajo z vsebino, jo analizirajo in vrednotijo na kraju.

NAMEN, CILJI IN NAČRTOVANJE VOJAŠKIH ŠTUDIJSKIH POTOVANJ

Vojaško študijsko potovanje je vsestransko izobraževalno orodje, ki udeležencem pomaga utrditi intelektualne temelje vojaškega poklica. To dosežemo z razvijanjem kritičnega razmišljanja, kreativnega reševanja problemov in spretnosti odločanja.

Obisk zgodovinskega kraja ali bojišča je tudi čustvena izkušnja, ki pri nekaterih lahko okrepi pozitivna čustva do vojaškega poklica in med udeleženci. Če udeleženci pripadajo isti enoti ali sektorju, lahko njihove skupne izkušnje med vajo okrepijo tovarštvo in kolektivni duh, ki sta potrebna za povezanost na delovnem mestu. Če se med vojaškim študijskim potovanjem podeljujejo napredovanja ali nagrade za posamezne dosežke, ni boljšega prizorišča za slovesnost kot kraj, posvečen preteklim požrtvovalnim in hrabrim dejanjem.

Cilji za izvedbo študijskega potovanja so lahko:

1. Seznaniti udeležence s primeri vodenja in poveljevanja na strateški, operativni in taktični ravni.
2. Seznaniti udeležence s primeri uporabe strateških, operativnih in taktičnih doktrinarnih konceptov.
3. Seznaniti udeležence z dinamiko bojnega delovanja, zlasti z dejavniki, ki vzajemno vplivajo na zmago ali poraz.
4. Seznaniti udeležence z »obrazom bitke«, z brezčasnimi človeškimi razsežnostmi vojskovanja.
5. Seznaniti udeležence s primeri uporabe načel vojskovanja.
6. Seznaniti udeležence s študijami primerov iz večšine vojskovanja, ki jih je treba poglobljeno in obširno raziskati.
7. Seznaniti udeležence s primeri odločanja v razmerah negotovosti.
8. Seznaniti udeležence s primeri združenih delovanj posameznih zvrsti oziroma rodov vojske.
9. Pomagati udeležencem razumeti dinamične odnose med tehnologijo, doktrino, taktiko, operacijami in strategijo.

10. Seznaniti udeležence s primeri vpliva logistike na potek vojaškega spopada oziroma vojaškega dogodka.
11. Seznaniti udeležence z učinki okolja (terena, vremena, tehnologije, doktrine in človeških dejavnikov) na vojaške načrte in njihovo izvajanje.
12. Seznaniti udeležence, kako študije primerov vplivajo na področje organizacijske dinamike, kohezije, oblikovanja skupin in skupinskega dela.
13. Spodbujati udeležence k proučevanju vodenja in poveljevanja z uporabo vojaške zgodovine.
14. Vzbuditi ali okrepiti zanimanje udeležencev za zgodovino in dediščino določene vojaške organizacije.
15. Spodbujati udeležence v pomembnost proučevanja vojaške zgodovine in jih spodbujati h kritičnemu razmišljanju.
16. Opozoriti udeležence, da so lekcije in spoznanja iz zgodovine uporabni v trenutnih vojaških spopadih.

Faza načrtovanja vojaškega študijskega potovanja je tako kot pri vsaki vojaški operaciji izjemno pomembna. Začne se z odločitvijo poveljnika ali vodje skupine o izvedbi. Ko poveljnik določi, koliko časa bo posvetil izvedbi, običajno določi vodjo in/ali načrtovalca, ki prevzame odgovornost za načrtovanje. Vojaške organizacije največkrat uporabljajo večstopenjski model načrtovanja vojaških študijskih potovanj:

1. načrtovanje usposabljanja/vojaškega študijskega potovanja,
2. usposabljanje vodij,
3. ogled kraja oziroma terena,
4. izdaja ukaza ali navodil,
5. začetek vojaškega študijskega potovanja,
6. izvedba vojaškega študijskega potovanja,
7. pregled in analiza izvedenih aktivnosti.

IZBIRA KADRA, LOKACIJE IN POSTANKOV VOJAŠKEGA ŠTUDIJSKEGA POTOVANJA

Izbira vodje in ekipe inštruktorjev

Izbira pravega vodje vojaškega študijskega potovanja je izjemno pomembna, saj bo ta oseba vodila skupino in spodbujala razpravo. Čeprav se od vodje ne pričakuje, da bo med potovanjem vedno opravljala tudi naloge inštruktorja, pa se od njega pričakuje, da dovolj dobro pozna gradivo, da je lahko glavni spodbujevalec razprave. Vodja vojaškega študijskega potovanja je lahko vsak v poveljstvu ali enoti z zadostno vojaško izobrazbo, izkušnjami in vodstvenimi sposobnostmi. Če je treba, mora vodja pridobiti in imenovati dodatne inštruktorje za sestavo ekipe inštruktorjev.

Če okoliščine to dopuščajo, mora ekipa inštruktorjev:

1. Dobro poznati primarne in sekundarne vire, ki se nanašajo na izbran vojaški spopad oziroma vojaški dogodek.
2. Razumeti trenutno vojaško doktrino in terminologijo ter znati interpretirati pomembne dogodke z uporabo tega koncepta.
3. Dobro poznati bojni raspored in vse pomembnejše enote, operativno okolje, v katerem je bojevanje potekalo, ter premike in delovanje vseh pomembnih enot; dobro poznati vse glavne vpletene osebe in njihove značilnosti.
4. Znati oceniti in skrbno spremljati raven znanja in zanimanja udeležencev, spodbujati in ohranjati njihovo sodelovanje ter preprečiti, da bi postali pasivni gledalci.
5. Poznati večstopenjski model usposabljanja in ga uporabiti za pripravo vojaškega študijskega potovanja kot vojaškega usposabljanja.

Izbira lokacije vojaškega študijskega potovanja

Izbira dogodka in lokacije za vojaško študijsko potovanje je ena izmed najpomembnejših odločitev, ki jih sprejme vodja. Čeprav se potovanje lahko izvede povsod, kjer je potekal zgodovinski dogodek, so nekateri dogodki primernejši za proučevanje kot drugi.

Pri izbiri ustreznega dogodka in lokacije je treba upoštevati te dejavnike:

1. *Bližina matične lokacije.* Čeprav si je treba po najboljših močeh prizadevati za izbiro lokacije vojaškega študijskega potovanja, lahko ta cilj ovirajo finančne in časovne omejitve. Tisti, ki usklajujejo vojaško študijsko potovanje, morajo zato najti ustrezno ravnovesje med bližino matične lokacije in vpogledom, ki ga omogoča določena lokacija. Potovanje mora biti tudi logistično podprto. Če je treba, se mora poskrbeti za prevoz, prehrano in nastanitev.
2. *Celovitost zgodovinskega območja.* Nekatera območja so razmeroma nespremenjena glede na svoje prvotno zgodovinsko okolje, medtem ko so druga spremenjena ali praktično izbrisana. Če se je zgodovinsko okolje bistveno spremenilo, je za boljši prikaz proučevanega dogajanja potrebnih več vizualnih ali virtualnih pripomočkov. Idealna lokacija je tista, ki je ostala sorazmerno nedotaknjena in zgodovinsko natančna.
3. *Razpoložljivost zgodovinskih virov za predhodno proučevanje.* Pri vojaškem študijskem potovanju moramo predhodno raziskati čim več virov informacij. Ti viri morajo vključevati čim več primarnih virov vseh udeleženih strani, da udeleženci lahko spoznajo stališča dejanskih udeležencev vojaškega spopada in tudi tistih, ki so dejstva o tem, kaj se je dogajalo, zbirali in ugotavljali pozneje.
4. *Logistična in finančna podpora.* Nobeno vojaško študijsko potovanje ne more biti uspešno brez ustrezne logistične podpore. Hrana, prevoz, nastanitev in priprava osebja ter opreme glede na vremenske razmere so bistvenega pomena. Udeleženci morajo imeti možnost, da se osredotočijo na učne cilje študijskega potovanja, ne da jih zmoti neustrezna logistična podpora.
5. *Upoštevanje udeležencev.* Vsako vojaško študijsko potovanje je treba prilagoditi potrebam sodelujoče skupine. Vodja mora zato skrbno razmisliti o povezavi zgodovinskega kraja z učnimi cilji skupine. Nekateri vidiki, ki jih je treba upoštevati, so:
 - a. *Raven poveljevanja in vrsta enote.* Številni vojaški spopadi in vojaški dogodki so dovolj zahtevni, da lahko služijo na vseh ravneh poveljevanja.

- b. *Izkušnje nasprotnih sil. Ne glede na to, kako dobro so bile enote usposobljene v času miru, se v prvih spopadih obnašajo drugače kot v poznejših.*
- c. *Teran. Vodje vojaških študijskih potovanj morajo razmisliti o vrsti terena v določenem vojaškem spopadu, da se prepričajo, da ponuja dobre možnosti za ponazoritev učinkov terena na vojaški spopad, in spodbudijo udeležence k primerjanju s trenutnimi okolji delovanja.*

Izbira in načrtovanje postankov

Če zgodovinska lokacija izpolnjuje čim več opisanih dejavnikov in je vojaško študijsko potovanje izbrano, je treba izbrati in organizirati posamezne postanke. Potovanje mora biti zasnovano tako, da obiščemo vse pomembne lokacije, povezane z vojaškim spopadom. Te lokacije, imenovane »postaje/točke«, je treba izbrati na podlagi teh priporočil:

1. *Pravilen kronološki vrstni red.* Da bi se izognili zmedi in nepotrebnemu zapletanju, morajo biti postaje načrtovane v kronološkem zaporedju. Da ohranimo zanimanje udeležencev, se moramo izogibati vračanju nazaj in dolgim, praznim odsekom med postajami.
2. *Zgodovinski pomen.* Postaje na poti je treba izbrati glede na njihov zgodovinski pomen, vizualni učinek in logično nujnost. Pomembna je natančna postavitev postaje. Včasih lahko premik deset metrov levo ali desno pomeni neverjetno razliko v perspektivi in vizualnem učinku, zlasti ko razmišljamo, kako celi skupini udeležencev omogočiti najboljši pogled na teren.
3. *Dostopnost.* Čim večji del poti je treba prehoditi peš. Številne značilnosti terena bi se z motornega vozila lahko zdele nepomembne. V nekaterih primerih kraj pomembnega dogodka lahko tudi ni dostopen (lahko je na zasebnem zemljišču). Če se ni mogoče dogovoriti za obisk resnične lokacije, naj spremljevalci izberejo bližnjo lokacijo, ki se jim zdi smiselna in primerna, tako da bodo gradivo lahko še vedno obravnavali ob pravem času, morda s pomočjo zemljevida. Pomembno je, da je v bližini lokacije primerno parkirišče za motorna vozila.

Ko izberete postaje, mora vodja vojaškega študijskega potovanja sestaviti časovni raspored, ki vključuje čas, namenjen posameznim postajam, in čas, potreben za premikanje med postajami, tako da je razvidno, kako bo dan potekal. Časovni načrt mora dopuščati določeno mero prožnosti za prilagajanje nenačrtovanim postankom. Kadar je to mogoče, naj vodja poveže dodeljeno branje z določenimi lokacijami tako, da se na postajah sklicuje na prebrano gradivo. Povezovanje primarnih virov z lokacijami, ki so spodbudile njihov nastanek, krepi vrednost proučevanja teh virov in udeležencem pomaga ponotranjiti obravnavano vsebino.

IZVIDOVANJE, LOGISTIKA IN VIRI VOJAŠKEGA ŠTUDIJSKEGA POTOVANJA

Izvidovanje

Tako kot pri načrtovanju vojaških delovanj je tudi pri načrtovanju študijskega potovanja treba opraviti izvidovanje. Vodja mora običajno dvakrat pregledati lokacije študijskega potovanja.

Prvo izvidovanje je treba opraviti že na začetku načrtovanja, da se opredelijo postaje, parkirišča, postanki, mesta za kosilo, spremembe poti in drugo. Če je mogoče, naj vodja opravi izvidovanje z nekom, ki se je že udeležil vojaškega študijskega potovanja (ali podobnega potovanja) ali pozna lokacije, ki se jih bo obiskalo. Izvidniška ekipa mora obiskati vse načrtovane postaje in se z uradnimi osebami na lokaciji uskladiti glede morebitnih posebnih pravil za velike skupine ali avtobuse. Ekipa mora opazovati teren in spremembe v naravi ter upoštevati, da so se te lahko v zadnjih letih precej spremenile. Vodja mora prvo izvidovanje izkoristiti za vajo načrtovane predstavitve na vsaki postaji, da dobi občutek o nujnosti vsakega postanka in prepozna dele predstavitve, ki jih je treba dodatno izpopolniti.

Drugo izvidovanje je treba opraviti dan ali dva pred potovanjem. Vodja in inštruktorji obravnavajo izvidovanje kot »testno vožnjo«, pri čemer vadijo celotno potovanje in ga izvedejo čim bolj tekoče. Ekipa ta obisk uporabi tudi za ugotavljanje in prilagajanje morebitnim spremembam načrta, kot so zapore cest (zaradi gradnje, poplav ali podrtih dreves) in podrobnosti posamezne lokacije. Ekipa pripravi nadomestne poti, in če je treba, prilagodi načrt ter časovni raspored vojaškega študijskega potovanja.

Izvidovanje je bistvenega pomena za uspeh, saj krepi samozavest vodje, zmanjšuje razočaranje in nezadovoljstvo, ki ju lahko povzroči prilagajanje nepredvidenim spremembam, ter pripomore k učinkovitemu časovnemu razporedu.

Logistika

Ustrezno načrtovana logistična podpora je ključnega pomena za uspeh vsakega vojaškega študijskega potovanja. Odlična logistična podpora omogoča udeležencem, da se osredotočijo na vsebino vaje. Slabo oblikovani urniki potovanja, neustrezna

prehrana in neudobna nastanitev lahko udeležence odvrnejo od tega, da bi se osredotočili na vsebino vaje. Vso logistiko faze proučevanja na terenu je treba načrtovati in izvajati premišljeno, da ne ovira izobraževalnih vidikov vaje. Vsi, ki so zadolženi za logistične naloge, se morajo zavedati pomembnosti tega dela in njegovega pomena za uspeh vojaškega študijskega potovanja.

Med najpomembnejšimi logističnimi vidiki so:

1. *Prevoz.* Vidiki prevoza se običajno delijo na dve kategoriji: potovanje na prizorišče vojaškega spopada in z njega ter potovanje med postajami na prizorišču. Čeprav so načini prevoza večinoma odvisni od velikosti skupine, so letala, avtobusi in kombiji običajno stroškovno najučinkovitejši za potovanje na lokacijo in z nje. Po prihodu na prizorišče je treba pot med postajami, ki jo zaradi časovnih omejitev in razdalj ni mogoče prehoditi, opraviti s kombiji ali avtobusi, ki ustrezajo velikosti skupine.
2. *Časovni načrt.* Vsakemu postanku na vojaškem študijskem potovanju je treba nameniti ustrezen čas. Poleg tega je treba v urnik vključiti dodaten čas za nepredvidljive zamude in čas uskladiti z vodjo vojaškega študijskega potovanja.
3. *Nastanitev.* Pri večdnevni vojaški študijski potovanjih je treba poskrbeti za nastanitev. Nekatere skupine si želijo taboriti v bližini bojišča, druge možnosti so lokalni hoteli ter prenočišča v bližnjih vojašnicah. V primernem roku je treba rezervirati eno izmed teh nastanitvev in se prepričati, kakšni so stroški nastanitve.
4. *Obroki.* Organizacija prehrane običajno ni skrb vodje vojaškega študijskega potovanja, temveč osebe, ki je zadolžena za logistiko. Ne glede na temperaturo ali vremenske razmere je treba imeti na voljo vedno dovolj tekočine.
5. *Primerna oblačila.* Skupino je treba jasno seznaniti s predpisano uniformo ali pravili oblačenja na vojaškem študijskem potovanju. Običajno se priporočajo civilna oblačila. Vodja mora udeležence opozoriti na primerno pohodno obutev in dolge hlače, zlasti če bodo udeleženci hodili po razgibanem terenu. Posebno pozornost je treba nameniti pokrivalom in obutvi, zlasti kadar je sonce močno in je treba imeti ustrezno zaščito.
6. *Vreme.* Vojaška študijska potovanja običajno potekajo v vseh vremenskih razmerah, zato morajo biti pripomočki za usposabljanje odporni na vse vremenske vplive.

7. *Pristojbine in dovoljenja.* Da bi vojaško študijsko potovanje potekalo nemoteno, je treba poskrbeti za vse potrebne pristojbine in dovoljenja.
8. *Zdravstvene potrebe.* Občasno imajo udeleženci vojaških študijskih potovanj zdravstvene težave, zato je treba imeti s seboj komplete za prvo pomoč, zadostne količine pitne vode in določitev bližnjih postaj medicinske pomoči.
9. *Vizualni pripomočki.* Oseba, odgovorna za logistiko, skupaj z vodjo vojaškega študijskega potovanja oblikuje načrt za prenašanje, premikanje in razstavljanje vizualnih pripomočkov.

Viri

Skrbna izbira virov lahko pripomore k nemotenemu načrtovanju vojaških študijskih potovanj in obogati fazo predhodnega proučevanja.

Primarni viri

Primarni viri so lahko viri iz prve (neposreden stik) ali druge roke (posreden stik). Pri viru iz prve roke je resnica odvisna od tega, kako željan je kdo kaj povedati. Pri virih iz druge roke pa se že pojavi težava spreminjanja informacij. Boljših informacij kot vir iz prve roke nam vir iz druge roke ne mora dati. Pri viru iz druge roke je zato objektivnost velikokrat vprašljiva. Primeri primarnih virov, ki se lahko uporabijo za študijsko potovanje:

1. fotografije, slike, risbe, diagrami in sheme;
2. ukazi;
3. poročila po izvedenih aktivnostih;
4. dopisovanja, zvezki, rokovniki, dnevniki ali drugo pisno gradivo;
5. zvočni posnetki, poročila in intervjuji;
6. zgodovinski zemljevidi; muzealije, kot so uniforme, osebni predmeti in orožje.

Primarni viri predstavljajo zgodovinsko obdobje, ki ga proučujemo, in nam omogočajo, da se tesneje povežemo z dogodki iz preteklosti. Udeleženci morajo te vire proučiti, zato so zanje tudi intelektualni izziv. Primarni viri so pomembni, ker udeležence spodbujajo h kritičnemu razmišljanju pri ocenjevanju zgodovinskih dogodkov. Kljub njihovi vrednosti kot neposredne povezave s preteklostjo pa primarni viri niso brez težav. Spomini ljudi sčasoma zbledijo, velikokrat so pristranski, včasih tudi samovšečni in koristoljubni. Primarni viri, tudi fizični, kot so dokumenti ali muzealije, so lahko tudi nepopolni ali v njih manjkajo pomembne informacije. Ker so udeleženci vojaških študijskih potovanj pripadniki vojske in ne nujno akademiki, pogosto potrebujejo pomoč pri analizi primarnega gradiva, ki jim je na voljo. Taka pomoč je pomembna in potrebna, vendar nikakor ne sme udeležencev razbremeniti odgovornosti, da se poglobljeno vključijo v analitični proces in da sami oblikujejo svoje sklepe.

Sekundarni viri

Sekundarni viri ponavljajo zgodbe primarnih virov, zato je njihova zanesljivost odvisna od primarnega vira. Sekundarni vir je vedno vir iz druge roke.

Sekundarni viri so najpogosteje pripovednega značaja, vendar imajo dostikrat pomembno vlogo za pripravo študijskega potovanja. Primeri teh virov so:

1. Zgodovinske monografije. To so najpogostejši sekundarni viri, ki se uporabljajo pri pripravi vojaškega študijskega potovanja.
2. Publikacije, kot so knjižice o vojaških spopadih, vodniki in priročniki za vojaška študijska potovanja.
3. Dokumentarni filmi.
4. Virtualna vojaška študijska potovanja.
5. Vodniki po bojiščih.
6. Spletni viri.

VODNIK IN VIZUALNI PRIPOMOČKI VOJAŠKEGA ŠTUDIJSKEGA POTOVANJA

Vodnik po lokaciji vojaškega študijskega potovanja

Namen vodnika je, da vodji ali inštruktorju olajša fazo terenskega proučevanja. To je neobjavljeno delo, ki ga pripravi inštruktor ali vodja, in je prilagojeno določenemu vojaškemu študijskemu potovanju in njegovim udeležencem. Vsebina vodnika je razdeljena na več delov, ki običajno temeljijo na zaporedju postaj v vrstnem redu, v katerem jih bodo udeleženci obiskali. Vsak del, ki se nanaša na posamezno postajo, mora temeljiti na smernicah »orientacija, opis in analiza«.

Inštruktorji lahko svoje vodnike spremenijo ali dopolnijo glede na svoj slog in vsebino, ki jo želijo poudariti. Vsak vodnik mora obsepati vsaj te elemente:

1. *Navodila za pot.* Ne glede na to, ali se udeleženci premikajo z avtomobilom ali peš, je dobro imeti pisna navodila za pot, koordinate GPS in zemljevide za iskanje in določanje položaja posamezne postaje.
2. *Orientacija.* Vodja ali inštruktor ob prihodu na lokacijo obravnava ključne točke, da se udeleženci seznanijo s terenom lokacije. Če je treba, pri tem uporabi zemljevide in fotografije ter si pomaga z okoljem, v katerem so.
3. *Opis.* Vodja nato predstavi ključne dogodke, ki so se zgodili na lokaciji določene postaje. Običajno to poteka kronološko, z navedbo datumov, včasih pa so ključni dogodki povzeti tematsko. Poleg tega morajo vodje študijskih potovanj upoštevati nekatera priporočila:
 - a. *Opisi naj ne bodo predolgi, da se informacije lahko hitro najdejo na straneh vodnika.*
 - b. *Udeleženci morajo sodelovati, zato jih je treba spodbujati, da tudi sami posredujejo informacije. To se dobro obnese pri igranju vlog.*
 - c. *Ker vodnik ni objavljen in je namenjen le učenju, se viri pogosto kopirajo in lepijo vanj, če je treba pa potem še oblikujejo. V vodniku je vedno treba navesti vir in avtorstvo dela, da lahko inštruktor med razpravo ustrezno navede avtorja ali ustvarjalca. Inštruktorji morajo še posebej paziti, da*

vodniki, ki vsebujejo avtorsko zaščiteno gradivo, ne končajo na internetu ali se širijo kot objavljena dela.

d. Vključijo se lahko izvlečki iz ukazov, spominov in drugih primarnih virov.

4. *Vinjete.* To so zanimive zgodbe o ljudeh, ki naj bi pritegnile zanimanje udeležencev in sprožile njihove odzive. Vinjete se lahko uporabijo na različnih lokacijah. Če jih boste uporabili preveč, bodo izgubile svoj učinek. Na nekaterih postajah se lahko osredotočimo na točno določeno zgodbo. Vinjete običajno izhajajo iz primarnih virov (pisem, dnevnikov, spominov ipd.) in se lahko berejo neposredno iz vira ali se parafrazirajo. Vsak citat ni vinjeta. Kot del opisa dogodka ali postaje lahko na primer navajamo ukaze, zapisnike ali direktive, ne da bi te predstavili kot vinjeto.

Vizualni pripomočki

Vizualni pripomočki izboljšajo učno izkušnjo z dodajanjem drugih medijev ali otipljivih predmetov v fazi terenskega proučevanja. Uporabimo lahko različne vrste vizualnih pripomočkov:

1. *Zemljevidi.* To so najpogostejši in najuporabnejši vizualni pripomočki. Ni treba imeti zemljevida na vsaki postaji, vendar mora biti vsak zemljevid, ki se uporablja, povezan z okoliškim terenom.
2. *Fotografije, slike in risbe.* Te so najučinkovitejše, če sliko lahko uporabimo za primerjavo med »nekoč in danes«, tako da se lokacija in pogled ujemata. Slike opreme, vozil, ladij, letal, ključnih voditeljev in drugih predmetov so prav tako lahko v veliko pomoč.
3. *Diagrami in sheme.* Z njimi lahko ponazorimo zapletene taktične trenutke ali točke odločitve.
4. *Filmi in dokumentarni filmi.* Ti na terenu običajno niso praktični, lahko pa jih uporabimo med vožnjo na lokacijo.
5. *Zvočni posnetki.* Uporabimo lahko glasbo iz tistega obdobja in posnetke iz kronike, ki pomagajo ustvariti vzdušje in dajejo pridih zgodovinskega časa.
6. *Muzealije.* Pogosto prihranimo čas, če muzealije, kot so orožje, strelivo, uniforme in osebni predmeti, pokažemo v fazi predhodnega proučevanja.

Še vedno pa je koristno tudi, če nekatere muzealije pokažemo na terenu, če nam čas to dopušča.

7. *Aplikacije za pametne telefone in tablične računalnike.* Z uporabo teh naprav imamo na dosegu roke različne inovativne vizualne pripomočke.
8. *Spomeniki, spominske plošče in table.* Ti so med fazo terenskega proučevanja lahko koristni ali moteči. Če jih inštruktorji ne želijo vključiti v vojaško študijsko potovanje, morajo udeležence poučiti, naj se jim izogibajo, saj so ljudje nagnjeni k temu, da se odmaknejo od skupine in berejo table. Druga možnost je, da inštruktorji udeležence vnaprej obvestijo, da bodo imeli čas za branje in raziskovanje spomenikov in spominskih plošč po koncu dela na posameznih lokacijah. Vodje naj med izvidovanjem preberejo in pregledajo informacije na spomenikih, znakih in ploščah ter se prepričajo, da so točne. Inštruktorji lahko tablo ali ploščo vključijo v vojaško študijsko potovanje, če to pomaga pri natančni orientaciji in vizualizaciji lokacij enot in njihove razporeditve.

Nekateri inštruktorji raje postavijo vizualne pripomočke na tla, usmerjene v pravo smer, drugi pa jih raje postavijo pokončno. Pri uporabi zemljevida mora inštruktor vedno začeti tako, da prikaže trenutno lokacijo.

FAZE VOJAŠKEGA ŠTUDIJSKEGA POTOVANJA

Faza predhodnega proučevanja

Prvi korak pri izvedbi vojaškega študijskega potovanja postavi temelje za uspeh celotnega dogodka. Izkušnje kažejo, da bolje kot je skupina seznanjena z vojaškim spopadom, več koristi ima od vojaškega študijskega potovanja. Vodja najprej poišče zgodovinsko literaturo, tudi z uporabo interneta, nato pa se osredotoči na določene primarne in sekundarne vire, ki jih prouči kot pripravo na vodenje vojaškega študijskega potovanja.

Tudi najboljše pripravljene vodje, ki niso izobraženi zgodovinarji, se bodo verjetno čutili preobremenjeni z obsežnim gradivom, ki je na voljo, in morda nikoli ne bodo zares zadovoljni s svojim obvladovanjem in poznavanjem podrobnosti o določenem vojaškem spopadu. To je naraven in normalen odziv in ni nujno, da vpliva na uspešnost vojaškega študijskega potovanja.

Vodja skupini priporoči in dodeli gradivo za branje, da lahko vsi udeleženci pridobijo splošno razumevanje dogodka, ki ga proučujejo. Naloge so lahko v obliki prenesenih gradiv, zemljevidov, člankov in celo knjig, ki jih udeleženci prejmejo skupaj z jasnimi roki za njihovo dokončanje.

V sklopu skupinskega proučevanja vodja dodeli vsakemu udeležencu ali posamezni skupini nalogo za poglobljeno proučevanje. Skrbno izbrani primarni in sekundarni viri, prilagojeni individualnemu proučevanju, lahko podrobneje osvetlijo ključne vidike vojaškega spopada. Zasnovani morajo biti tako, da ponujajo različne vidike in spodbujajo razpravo. Udeleženci morajo biti pripravljene, da predstavijo svoje teme in razpravljajo o njih v fazi proučevanja na terenu. Razprave lahko potekajo na bojišču oziroma na širšem območju delovanja.

S tem pristopom pravzaprav oblikujemo manjše strokovnjake za posamezne pod teme, kar zagotavlja živahno razpravo med udeleženci, ki vodi v kritično razmišljanje in analizo. Ta način proučevanja zagotavlja skupno raven razumevanja in spodbuja sodelovanje udeležencev tako v fazi predhodnega proučevanja kot v fazi proučevanja na terenu.

Faza proučevanja na terenu

Faza proučevanja na terenu loči vojaško študijsko potovanje od drugih oblik sistematičnega zgodovinskega proučevanja. Združuje vsa dosedanja prizadevanja inštruktorjev in udeležencev, da bi razumeli izbrane zgodovinske dogodke, analizirali njihov pomen in oblikovali ustrezna spoznanja.

Ker proučevanje na terenu v veliki meri temelji na predhodnem proučevanju, mora biti vsaka faza zasnovana tako, da prinese celovito učno izkušnjo. Če je faza predhodnega proučevanja sistematična in temeljita, se v fazi na terenu okrepijo že ustvarjene zamisli udeležencev. V vsakem primeru je faza proučevanja na terenu najučinkovitejši način za spodbujanje vključevanja udeležencev v razpravo in zagotavljanje, da ohranijo vse ugotovitve, do katerih so prišli na kateri koli točki procesa vojaškega študijskega potovanja.

Orientacija, opis in analiza

Ekipa inštruktorjev je s svojim poznavanjem zgodovinskih dogodkov in okolja odgovorna za pravilno kronološko in prostorsko orientacijo udeležencev.

Orientacija se izvaja na začetku vsake postaje. Ne glede na to, kako temeljita je bila faza predhodnega proučevanja, bo večina udeležencev na neki točki izgubila orientacijo, zlasti na zaprtem terenu in v zelo zapletenih zgodovinskih vsebinah. Delna rešitev za take primere je, da imajo vsi udeleženci s seboj kompase, zemljevide in zapiske o ustreznem dokumentarnem gradivu. V tem koraku vodja ali druga oseba na zemljevidu pokaže trenutno lokacijo skupine, orientira udeležence po glavnih smereh neba in po tem, kje na terenu stojijo. Orientacija zagotavlja, da udeleženci razumejo, kje so in kako je bilo videti območje v času vojaškega spopada. V tej fazi udeležence vključite v razpravo tako, da jih opozorite na lokacije enot na območju delovanja. Udeleženci, ki jim je dodeljena igra vlog ali predstavitev enote, so motivirani, da govorijo o dogodkih na terenu, če so k temu pozvani.

Ključni vidiki za dober opis so:

1. *Vsebina*. Najpogostejša vsebina opisa je kronološka pripoved o glavnih dogodkih, ki lahko obsegajo premike enot (pohodi po kopnem, prečkanje rek ipd.), načine in vrste delovanja (napad, obramba, umik ipd.), premike, dejanja in odločitve voditeljev ter dejanja posameznih vojakov (junaška in strahopetna dejanja). Opis lahko obsega tudi ključne sestanke ali dogodke

med voditelji, kot so dopisovanje ter izdajanje in sprejemanje ukazov v kateri koli obliki (ustni, pisni in signalni).

2. *Postaje, ki se ne osredotočajo na bojevanje.* Nekatere postaje se morda ne osredotočajo na bojno delovanje, vendar so še vedno primerne za kronološko pripovedovanje dogodkov. Na postaji, kjer se na primer osredotočamo na logistiko na železniškem vozlišču, lahko govorimo o tem, kdaj je bila železniška proga vzpostavljena, kako so jo uporabljali, katere enote ali zaloge so prispele po njej in kdaj so prispele.
3. *Tematske postaje.* Nekatere postaje je najbolje opisati in izvesti tematsko, kar pomeni, da določene teme ne bomo opisali v kronološkem zaporedju, temveč na podlagi določenih tematik, npr. mobilizacija enot, oprema, logistična podpora.

Analiza

Namen tega koraka je razviti sposobnost kritičnega razmišljanja. To dosežemo tako, da udeležence spodbudimo, da analizirajo, kako in zakaj se je določen dogodek zgodil ter da ocenijo njegov pomen.

Primeri, ki sledijo, nam prikazujejo različne načine spraševanja, ki ocenjujejo pomen posameznih dogodkov, voditeljev, enot in sistemov v njihovem zgodovinskem kontekstu.

1. *Vodje in enote.* Ali je vodja pokazal značilnosti dobrega vodenja? Kako in na kakšen način? Je vodja sprejemal razumne odločitve? Izogibajte se iskanju krivcev. Namesto da se osredotočate samo na to, ali je bila odločitev dobra ali slaba, se osredotočite na analizo dejavnikov v ozadju odločitve. Zakaj je vodja sprejel tako odločitev? Kako je prišel do neke odločitve? Kateri pogoji, ljudje, okoliščine, prepričanja in predpostavke so vplivali na njegovo izbiro? Enak postopek lahko uporabimo za oceno uspešnosti enote.
2. *Bojne funkcije.* Proučite zmogljivosti bojnih funkcij in njihovo učinkovitost. Tolahko obsega proučitev praks in standardov za rekrutiranje, oboroževanje, logistiko, obveščevalno dejavnost ter sistem vodenja in poveljevanja, ki je bil značilen za tisti čas.

3. *Zgodovinske posledice.* Kakšni so bili učinki vojaškega dogodka na vojaški spopad? Ali lahko analiza tega dogodka pripomore k razumevanju poznejših dogodkov v zgodovini? Kakšni so bili učinki na družbo, kulturo ali lokalno prebivalstvo?

Ti primeri se osredotočajo na načine spraševanja, ki proučujejo pomen zgodovinskega dogodka v sedanjem času. Te analize so lahko dragocene za vojaški vodstveni kader in strokovnjake s področja nacionalne varnosti, saj prikazujejo, kako spoznanja, pridobljena v času vojaškega spopada, še vedno veljajo za današnje vojaške organizacije in operacije.

1. *Neposreden odgovor na vprašanje.* Inštruktor ali vodja vpraša udeležence: »Katera spoznanja, ki jih lahko pridobite na podlagi tega dejanja, veljajo še danes?« To preprosto in odprto vprašanje je najbolj neposreden način analiziranja zgodovine skozi prizmo trenutne aktualnosti vojaškega spopada. To je odlično vprašanje, ki se nanaša na enega izmed glavnih ciljev vojaškega študijskega potovanja.
2. *Podobnosti in razlike.* Udeležence prosite, naj se osredotočijo na določen vidik vojaškega spopada in ocenijo, kaj se je spremenilo in kaj ne.
3. *Trenutna doktrina.* Inštruktor lahko poudari vidike trenutne doktrine in tako dobi vpogled v preteklost.

Osebne izkušnje. Zgodovina dobi neposreden pomen, ko se dotakne lastnih izkušenj udeležencev. Lahko jih na primer vprašate: »Ali ste bili v svoji enoti ali organizaciji kdaj priča motečemu osebnostnemu spopadu med vodjama? Kaj je bil vzrok nesoglasja? Kateri dejavniki so povzročili ali poslabšali intenzivnost konflikta?« Pri razmeroma nedavnih vojaških spopadih lahko veterani, ki so v spopadu sodelovali, povedo svoje osebne zgodbe. Vendar pa je treba veteranske zgodbe uporabljati previdno. Če je mogoče, jih je treba izbrati zaradi posebne vloge, ki jo je imel veteran v izbranem vojaškem spopadu. Vojaška študijska potovanja, ki vključujejo veterane, so prepričljiva, učinkovita in izjemno koristna.

Razprava

Ekipe inštruktorjev mora ob vsaki priložnosti v fazi proučevanja na terenu spodbujati razpravo med udeleženci in jo povezati s podobnimi razpravami, ki so potekale med predhodnim proučevanjem. Razprava se lahko dopolni s poročanjem in z informacijami različnih udeležencev.

Velikost skupine

Število udeležencev in razmerje med inštruktorji ter udeleženci pomagata določiti kakovost faze proučevanja na terenu. Na splošno velja, da se z zmanjševanjem razmerja v številu inštruktorjev in udeležencev zmanjšujeta tudi sodelovanje udeležencev in razprava. V večini primerov je v skupini, ki jo vodi en inštruktor, lahko največ od petindvajset do trideset udeležencev.

Vodenje skupine

Ekipe inštruktorjev mora med premikanjem od postaje do postaje ohranjati enakomeren tempo, pri čemer ne sme niti hiteti niti zavlačevati, temveč načrtno napredovati od ene točke do druge. Skupina mora biti čim bolj strnjena, da se udeleženci ne razkropijo. Če so razmeroma velike skupine prepuščene same sebi, se običajno razpršijo in jih je treba na vsaki postaji ponovno zbrati.

Vreme

Ker datumov večine vojaških študijskih potovanj ne moremo prilagajati, morajo biti inštruktorji in udeleženci pripravljene tudi na slabo vreme. Vsi člani skupine morajo imeti primerna oblačila, ekipa inštruktorjev pa mora imeti pripravljene spremembe poti in druge načrte za nepredvidljive razmere. Običajno bodo ti preprosti previdnostni ukrepi omogočili uspešno proučevanje na terenu, tudi če vreme ni idealno.

Ne glede na to, kako podrobno je predhodno proučevanje ali kako skrbno je pripravljeno proučevanje na terenu, je za resnično uspešno vojaško študijsko potovanje potrebna tretja, zadnja faza. To je faza integracije, ki udeležencem in inštruktorjem omogoča, da skupaj razmislijo o svojih izkušnjah. Najpomembnejše je, da je zasnovana tako, da povezuje fazi predhodnega proučevanja in proučevanja na terenu ter tako privede do novih spoznanj.

Faza integracije

Faza integracije ima več pozitivnih učinkov. Prvič, od udeležencev zahteva, da analizirajo prejšnje faze in povzamejo, kar so se naučili v vsaki od njih. Drugič, zagotavlja mehanizem, s katerim lahko udeleženci uredijo in izrazijo svoje vtise o

izbranim vojaškem spopadu. Tretjič, udeleženci lahko pridobijo dodatna spoznanja, ko delijo svoje vtise s soudeleženci. Ta faza poudarja uporabnost izkušnje vojaškega študijskega potovanja.

Ta faza ni namenjena pregledu do zdaj izvedenih aktivnosti. Prav tako faza integracije ni še pravi čas za novo kritiko ali oceno poveljnikov v proučevanem vojaškem spopadu. Faza integracije se lahko izvede na bojišču takoj po fazi proučevanja na terenu ali po vrnitvi na matično lokacijo udeležencev. Na splošno je faza integracije najuspešnejša, če čim prej sledi fazi proučevanja na terenu.

Inštruktor mora v tej fazi voditi razpravo in se osredotočiti na pravkar končano potovanje. Vsem, ki želijo spregovoriti, mora dodeliti dovolj časa za celovito razpravo o vseh vprašanjih. Spodbujati mora odkritost vseh udeležencev.

Fazo integracije mora organizirati glede na udeležence enote, razpoložljiv čas in zastavljene cilje usposabljanja. Ne glede na način, ki ga izbere za oblikovanje razprave, mora poskrbeti, da večino časa govorijo udeleženci. Tako spodbuja kritično razmišljanje in pomaga udeležencem pri aktivnem učenju.

Poveljniki enot ali organizacijski vodje pogosto radi spregovorijo v fazi integracije. To je zelo priporočljivo, saj poveljniku omogoča, da poveže svoje osebne izkušnje z vojaškim študijskim potovanjem in morebitne strokovne poglede, ki jih je z njim pridobil, s trenutno nalogo (poslanstvom) enote in njenim osebjem. Integracija lahko poteka na več načinov, vendar je eden izmed preizkušenih načinov srečanje v treh delih, ki temeljijo na treh splošnih vprašanjih. Včasih mora vodja v dobro sodelujočih skupin postaviti le splošno vprašanje, pogovor pa nato vodi skupina.

VRSTE VOJAŠKIH ŠTUDIJSKIH POTOVANJ

Če razumemo, da so vojaška študijska potovanja vaje izkustvenega učenja, pri katerih uporabljamo le omenjeno trifazno metodologijo predhodnega proučevanja, proučevanja na terenu in integracije, lahko vojaška študijska potovanja učinkovito razvrstimo v dve kategoriji.

Tradicionalno vojaško študijsko potovanje

Tradicionalno vojaško študijsko potovanje se osredotoča na vojaški spopad v okviru vojne. Najpogostejša različica tradicionalnega študijskega potovanja obsega fizični obisk terenskih lokacij proučevanega dogodka. Virtualno študijsko potovanje je novejša različica tradicionalnega študijskega potovanja, pri kateri območje delovanja namesto na dejanski terenski lokaciji vojaškega spopada raziskujemo v virtualnem prostoru s pomočjo navigacije po digitalnem terenu ali v omrežju kibernetskega prostora. Virtualno študijsko potovanje je še posebej učinkovito za proučevanje novjših vojaških spopadov, pri katerih varnostni in finančni vidiki onemogočajo izvedbo vojaških študijskih potovanj na kraju. Namesto tega digitalni podatki o terenu, ki jih upravlja računalniški operater v varnem in stroškovno učinkovitem okolju učilnice, poustvarjajo in oživljajo območje delovanja v korist udeležencev vojaškega študijskega potovanja. Tako je tudi opravljena faza proučevanja na terenu. Faza predhodnega proučevanja in faza integracije virtualnega študijskega potovanja sta enaki kot pri fizičnem študijskem potovanju.

Netradicionalno vojaško študijsko potovanje

Pri netradicionalnih vojaških študijskih potovanjih se metodologija študijskega potovanja uporablja za proučevanje dogodkov, ki so potekali v netipičnih okoljih. To pomeni, da niso vsi dogodki, povezani z vojaško zgodovino, potekali na bojišču. Vojaško študijsko potovanje na temo hladne vojne lahko poteka na lokacijah, kot je nekdanji berlinski zid ali Reichstag v nemški prestolnici. Taka vojaška študijska potovanja so lahko bolj strateško usmerjena in se ne osredotočajo na operatiko in taktiko, temveč na strategijo, geopolitiko, gospodarstvo, družbo, vero, kulturo in jezik. Njihov pristop je lahko tudi interdisciplinaren in vključuje spoznanja političnih ved, mednarodnih odnosov, prava, literature, medicine in filozofije.

PEDAGOGIKA VOJAŠKIH ŠTUDIJSKIH POTOVANJ

Na vojaškem študijskem potovanju lahko za poučevanje in pridobivanje izkušenj uporabimo številne učinkovite metode. Na voljo imamo več tradicionalnih in preizkušenih metod ter novejših inovativnih metod. Vse so zasnovane tako, da vodjem in inštruktorjem pomagajo pri optimizaciji metodologije vojaškega študijskega potovanja, da bi dosegli želene cilje aktivnega učenja udeležencev.

Tradicionalne metode

Igre vlog

Vodja vojaškega študijskega potovanja dodeli ključne vodilne vloge udeležencem, ki raziščejo primarne in sekundarne vire ter se pripravijo na igranje svojih vlog. Če to metodo izvedemo pravilno, pogosto prinese pomembne lekcije in spoznanja. Udeleženci bodo bolje razumeli brezčasnost ter kompleksnost vodenja in poveljevanja, medtem ko bodo deloma postali strokovnjaki za zgodovinski lik poveljnika, ki ga proučujejo. Vodje vojaških študijskih potovanj morajo spodbujati igralce vlog, da s svojim znanjem razširijo razpravo in je ne omejujejo.

Sokratski dialog

Pri tej metodi uporabljamo vprašanja odprtega tipa, katerih namen je spodbuditi udeležence h kritičnemu razmišljanju in analizi. Običajno uporabljamo vprašanja tipa »kako« ali »zakaj«, da zagotovimo, da udeleženci na določeno vprašanje ne odgovorijo le z »da« ali »ne«. Taka vprašanja udeležence prisilijo, da analizirajo, ovrednotijo in interpretirajo informacije, oblikujejo argumente in jih podkrepijo z dejstvi. Druga prednost te metode je, da spodbuja sodelovanje vseh članov skupine in ne usmerja posameznih udeležencev k povzemanju dejanj dodeljenih zgodovinskih likov. Poleg tega metoda odpira številne teme za razpravo, kot so funkcije vojskovanja, manevrsko bojevanje, elementi nacionalne moči in civilno-vojaški odnosi. Pri sokratskem dialogu obstaja tveganje, da se bo, podobno kot igranje vlog, ki temelji na liku, sprevrgel v razpravo o sprejemanju odločitev in iskanju krivcev, namesto da bi spodbujal pristno ustvarjalno razmišljanje med udeleženci. Poleg tega je ta metoda bistveno manj produktivna, če se udeleženci intelektualno

oddaljijo ali jim manjka ustrezno predhodno znanje. Dobro pripravljene udeleženci, vodje, inštruktorji in strokovni spremljevalci so bistvenega pomena za izvedbo širokega sokratskega dialoga.

Hudičev zagovornik

Ta dopolnilna metoda temelji na sokratskem dialogu, tako da udeleženci podajo argument, vodja, inštruktor ali, še boljše, drug udeleženec pa lahko s protiargumentom spodbudi obsežnejše kritično razmišljanje. Če udeleženci sodelujejo tako, kot bi morali, do te metode pogosto pride samo od sebe, brez spodbude vodje ali inštruktorja. Mora pa biti vodja oziroma inštruktor popolnoma pripravljen, da igra hudičevega zagovornika, če je treba, in tako spodbudi in okrepi skupinsko razpravo. Ta metoda prisili udeležence, da razmislijo o vseh dejavnikih, ki vplivajo na odločitve in dejanja poveljnika, ter jih odvrta od tega, da bi se podredili splošnemu mnenju.

Načela vojne

Pri tej metodi uporabljamo načela vojskovanja (ohranjanje bojne morale, izbira cilja, osredotočenost, napadalnost, svoboda delovanja, gospodarnost, presenečenje, varnost, preprostost in prilagodljivost) kot okvir za analiziranje in vrednotenje dejanj ali neukrepanja poveljnikov in z njimi povezanih odločitev v vojaškem spopadu. Oseba, ki ji je dodeljena določena vloga, mora pojasniti, kako se njen lik drži (ali ne drži) teh načel. Preostali člani skupine lahko nato sodelujejo v sokratskem dialogu.

Bojne funkcije

Pri tej metodi uporabimo osem bojnih funkcij (manever, ognjena podpora, obveščevalna zagotovitev, premičnost, oviranje in preživetje, zračna obramba, zagotovitev delovanja, poveljevanje), ki jih uporabljajo vodje, kot okvir za analizo in oceno dejanj ali neukrepanja poveljnikov ter z njimi povezanih odločitev v vojaškem spopadu. Oseba, ki ji je dodeljena določena vloga, je ponovno odgovorna za razlago tega, kako je njen lik optimalno uporabil (ali ne) te funkcije vojskovanja. Preostali člani skupine lahko nato sodelujejo v sokratskem dialogu.

Predavanje vodje oziroma inštruktorja

Ta metoda je v določenih primerih zelo učinkovita, še posebej pri posredovanju strateškega okvira ali operativnega pregleda določenega vojaškega spopada. Vendar je treba to metodo uporabljati poredko, saj njena pretirana uporaba vodi v to, da se vojaško študijsko potovanje spremeni v voden ogled, med katerim udeleženci ne opravljajo nobene kritične analize in ne vrednotijo informacij, ki jih posreduje vodja ali inštruktor. Vojaška študijska potovanja so zasnovana tako, da se udeleženci aktivno učijo s kritičnim analiziranjem, vrednotenjem in odločanjem. Pasivno sprejemanje informacij je nasprotje izkustvenega učenja.

Inovativne metode

V zadnjih nekaj letih so se obudile ali na novo razvile dodatne metode vojaških študijskih potovanj. Udeležencem ponujajo odlične in inovativne načine, da z aktivnim izkustvenim učenjem urijo kritično razmišljanje, ustvarjalnost in sprejemanje odločitev.

Preigravanje odločitev

Pri preigravanju odločitev strokovni spremljevalci udeležencem predstavijo podrobne scenarije načrtovanja na podlagi preteklih dogodkov na taktični, operativni ali strateški ravni vojne. Udeleženci nato načrtujejo svoje različice delovanja, ki jih predstavijo na različnih postajah vojaškega študijskega potovanja. Ti načrti se ocenijo v fazi integracije.

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s preigravanjem odločitev, so opazili, da udeleženci v fazi načrtovanja poleg branja objavljenih primarnih in sekundarnih virov radi uporabljajo tudi geoprostorske prikaze območja delovanja. Uporabljajo zgodovinske zemljevide iz proučevanega obdobja, če je le mogoče tiste, ki so bili na voljo resničnim poveljnikom, in seveda tudi sodobne zemljevide. Večina udeležencev se pretežno zanaša na zgodovinske zemljevide, da bi ostali osredotočeni na obdobje, ki ga proučujejo. Pri preigravanju odločitev udeležencev ne spodbujamo, da prevzamejo osebnost dejanske zgodovinske osebnosti, kajti to pogosto ovira proces vojaškega študijskega potovanja. Namesto tega se morajo udeleženci ukvarjati z gradivom, kritično razmišljati in oblikovati lastne različice delovanja, ki jih nato ocenijo in kritično ovrednotijo njihovi sodelavci ter strokovni spremljevalci.

Proces sprejemanja odločitev

Cilj preigravanja odločitev ni, da bi udeleženci sodili ali posnemali zgodovinske osebnosti, ki so jih proučevali, temveč da bi razumeli in cenili njihove težave pri sprejemanju odločitev. Glavni namen preigravanja odločitev je reševanje zapletenih vojaških težav, podobnih tistim, ki so jih reševale proučevane vojaške osebnosti.

Pomembna sestavina uporabe tehnike preigravanja odločitev je uporaba faze integracije za primerjavo rešitev, do katerih so prišli udeleženci, z rešitvami, do katerih je prišla zgodovinska osebnost oziroma poveljnik. Pri tej metodi skupina v celoti razume razlike med svojim in dejanskim zgodovinskim scenarijem vojaškega spopada. Taka primerjava udeležencem omogoča, da bolje analizirajo, ocenijo in razumejo, kako so zgodovinske osebnosti sprejemale svoje odločitve, ter jih vodi v globlje razumevanje dejavnikov, ki so te odločitve oblikovali.

V fazi integracije vojaškega študijskega potovanja, v kateri se preigravajo odločitve, se udeleženci naučijo postavljati prava vprašanja o tem, kaj se je dejansko zgodilo v preteklosti, ko razmišljajo o lastnem odločanju v podobnih okoliščinah. To je pragmatična uporaba vojaške zgodovine, ki lahko prispeva k prihodnjemu operativnemu in strateškemu načrtovanju: udeleženci lahko uporabijo spoznanja iz preteklosti, ne da bi podlegli nevarnostim zgodovinske analogije. To potrjuje spoznanje, da vojaška zgodovina ne predstavlja načrta, ki bi zagotavljal uspeh na bojišču v prihodnosti. Namesto tega je sredstvo za kritično razmišljanje o preteklosti, da bi pridobili koristna spoznanja za uporabo v prihodnosti.

Odziv na preteklost

Odziv na preteklost je pedagoška metoda učenja z igranjem vlog, zasnovana za visokošolsko izobraževanje. Udeležencem se dodelijo vloge zgodovinskih vojaških osebnosti s posebnimi cilji, pri čemer morajo učinkovito komunicirati, sodelovati in tekmovati, da bi te cilje dosegli. Učne ure vodijo udeleženci. Inštruktorji ali vodje udeležence spremljajo in ocenjujejo njihovo ustno ter pisno delo. Vloge in igre odzivanja nimajo določenega scenarija ali izida. Čeprav se morajo udeleženci držati filozofskih in intelektualnih prepričanj vojaških zgodovinskih osebnosti, ki jih igrajo, morajo najti lastne načine, kako te ideje prepričljivo izraziti v člankih, govorih ali drugih javnih predstavitev.

Uporaba te metode vključuje temeljito raziskovanje dodeljenih vlog zgodovinskih osebnosti ter kritično razmišljanje in ustvarjalnost pri komuniciranju ter tekmovanju s soudeleženci med vojaškim študijskim potovanjem. Metoda odzivanja na preteklost udeležencem omogoča, da razpravljajo o prednostih in slabostih več različic delovanja, o katerih razmišlja vojaška zgodovinska osebnost.

Inštruktor oziroma vodja mora udeležencem skrbno dodeliti vloge posameznih zgodovinskih osebnosti in skrbno upravljati čas za dialog med udeleženci, da zagotovi, da imajo vsi priložnost sodelovati s širšim občinstvom ter ceniti in povezati svoja dejanja z operativnim okoljem. Inštruktor oziroma vodja mora biti pozoren tudi na to, da celotno občinstvo razume zgodovinska dejstva, in nemudoma popraviti vsako domnevo udeležencev, ki se pojavi med igranjem vlog. Poleg tega mora oceniti nastope udeležencev in določiti zmagovalca. Naravna tekmovalnost udeležencev pripomore k zanimivemu izkustvenemu učenju.

Obogatena resničnost

Obogatena resničnost (angl. *augmented reality*) je metoda, ki z računalniško ustvarjeno sliko prekrije uporabnikov pogled na resnični svet in tako zagotavlja sestavljen pogled. Obogatena resničnost omogoča interaktivno izkušnjo resničnega okolja, v katerem so predmeti v resničnem svetu dopolnjeni z računalniško ustvarjenimi zaznavnimi informacijami, ki jih je mogoče videti in slišati.

Uporaba obogatene resničnosti na vojaškem študijskem potovanju je še vedno precej redka, kadar pa se uporablja, je običajno v obliki mobilne tablice ali pametnega telefona. Strokovni spremljevalci in udeleženci lahko prenesejo aplikacije, ki ponujajo zemljevide, slike iz določenega obdobja, okenca z informacijami in vinjete, ki jih gledajo na svojih zaslonih, medtem ko v živo opazujejo proučevano območje s kamero.

Virtualno vojaško študijsko potovanje

Virtualno vojaško študijsko potovanje je edinstveno v tem, da se fizično območje delovanja digitalno poustvari v učilnici. 3D-virtualni teren se prenese in prikaže v učilnici in je glavno orodje za oživitev območja delovanja. Razen te bistvene razlike poteka virtualno vojaško študijsko potovanje enako kot vsako drugo tradicionalno vojaško študijsko potovanje.

Virtualna študijska potovanja vsebujejo vse gradivo, ki ga enota potrebuje za samostojno izvedbo virtualnega študijskega potovanja brez pomoči osebja. Imajo več prednosti, saj udeležencem omogočajo, da hitro in z več vidikov (taktičnih in operativnih) raziščejo obsežna območja. So tudi stroškovno ugodnejša, saj jih lahko izvedemo na matični lokaciji z majhnimi ali ničnimi stroški službene poti (nastanitev, hrana in prevoz) za udeležence. Udeleženci virtualnega vojaškega študijskega potovanja se v fazi integracije lahko takoj vrnejo na katero koli točko na digitalnem terenu. Ta zmogljivost udeležencem pomaga usvojiti znanje, ki so ga pridobili pri raziskovanju terena v fazi proučevanja na terenu. Za kibernetске bojovníke lahko vojaška virtualna študijska potovanja postanejo edina prava možnost študijskih potovanj. Ker je dejansko območje kibernetских operacij resničen, živ »teren« svetovnega informacijskega omrežja, bi lahko virtualna študijska potovanja digitalno in grafično prikazala pretekle kibernetские operacije na zaslonu ter udeležencem omogočila obisk »terenov«, kakršni so bili v času vojaškega spopada.

Virtualna vojaška študijska potovanja po definiciji potekajo v učilnici, kar izničuje eno največjih prednosti študijskih potovanj, to je potovanje po terenu, kjer so se zgodila izjemna dejanja hrabrosti in žrtvovanja, včasih z učinki, ki so spremenili svet. Kljub prepričljivi 3D-tehnologiji bo »virtualni sprehod« po terenu vedno brez prave izkušnje, ki jo prinaša raziskovanje resničnega kraja, kjer je potekal vojaški spopad.

Vsa virtualna študijska potovanja odpeljejo udeležence stran od njihovih običajnih lokacij in rutine, kar jim omogoča in jih spodbuja, da se popolnoma posvetijo proučevanju vojaškega spopada. Pri virtualnih vojaških študijskih potovanjih, zlasti tistih, ki potekajo v povezavi s strokovnim vojaškim izobraževanjem, udeleženci tvegajo, da bodo izkušnjo obravnavali le kot še eno učno uro. V teh okoliščinah naj vodje poudarijo prednosti virtualnih študijskih potovanj in izpostavijo edinstveno izkušnjo, ki jo predstavljajo. Poleg tega se bodo z nadaljnjim razvojem tehnologij navidezne in obogatene resničnosti ter umetne inteligence zmogljivosti virtualnih vojaških študijskih potovanj v prihodnjih letih močno povečale.

Faza predhodnega proučevanja

Ta faza obsega vse oblike individualnega in skupinskega proučevanja, ki se izvajajo pred ogledom digitalnega okolja. Udeleženci morajo pred fazo proučevanja na terenu, ko bodo videli dejanski računalniško ustvarjen teren, pridobiti vsaj splošno znanje o bojnem delovanju ali dogodku, ki ga proučujejo. Če čas to dopušča, so lahko priprave obsežnejše in vključujejo predavanja, predstavitve udeležencev in drugo.

Faza proučevanja na terenu

V tej fazi si udeleženci ogledajo računalniško ustvarjen teren in se premikajo po različnih lokacijah znotraj virtualnega terena, da bi razpravljali o dejanjih v vojaškem spopadu, pri čemer uporabljajo teren za okrepitev razprave. Digitalni teren primerjajo z drugimi vizualnimi pripomočki, ki so prikazani na sosednjem zaslonu. Vizualni pripomočki in digitalni teren skupaj zagotavljajo edinstveno perspektivo. Udeleženci lahko na digitalnem terenu obiščejo kraje, ki jih v resničnem življenju ne bi mogli oziroma do katerih ne bi mogli hitro priti.

Faza integracije

V fazi integracije udeleženci razpravljajo o tem, kako je raziskovanje območja delovanja vplivalo na njihovo razumevanje vojaškega spopada in jim dalo vpogled v njihovo sodobno vojaško strokovno vlogo. Faza integracije virtualnega vojaškega študijskega potovanja se običajno izvede v učilnici kmalu po koncu faze proučevanja na terenu. Priporočljivo je, da si udeleženci vzamejo odmor med fazo proučevanja na terenu in fazo integracije, da zberejo svoje misli in razmislijo o celotni izkušnji vojaškega študijskega potovanja. Digitalni teren mora biti prikazan med fazo integracije, da se je mogoče nanj zlahka sklicevati med razpravami.

Postaje

Faza proučevanja na terenu virtualnega vojaškega študijskega potovanja je tako kot njena terenska različica razdeljena na postaje. Te so običajno posamezni kronološki ali tematski premori med izkušnjo. Omogočajo razpravo o ključnih točkah analize ob ustreznem času in udeležencem omogočajo odmor med fazo proučevanja na terenu. Pri virtualnem vojaškem študijskem potovanju je treba na postaje gledati kot na smernice in ne kot na točno določene začetne in končne točke.

Virtualni pogled

Virtualni pogled je točka, ki zagotavlja določeno perspektivo v virtualnem okolju in se uporablja za ponazoritev postaje virtualnega vojaškega študijskega potovanja. Ena postaja ima lahko več virtualnih pogledov. Vodjem oziroma inštruktorjem pomaga uskladiti premike in poglede na terenu v skladu z obravnavanim zgodovinskim gradivom.

Vodniki po lokaciji, vizualni pripomočki in navodila

Inštruktorji oziroma vodje virtualnih študijskih potovanj se morajo na vsa vojaška študijska potovanja temeljito pripraviti. V vodniku po lokaciji zberejo zapiske in opombe, ki jih bodo uporabili kot vodilo pri premikanju med postajami v fazi proučevanja na terenu. Vodniki po lokacijah virtualnega vojaškega študijskega potovanja običajno sledijo postopku orientacije, opisa in analize in so na splošno podobni vodnikom. Vsebovati morajo navodila in opise premikov po virtualnem terenu, opis pomembnih dogodkov na vsaki postaji in vprašanja za analizo. Prav tako morajo vsebovati druge elemente, ki jih najdemo pri običajnih vojaških študijskih potovanjih, kot so vinjete, sezname vizualnih pripomočkov in napotki za njihovo uporabo ter navodila za navigacijo po območju delovanja.

Vizualni pripomočki virtualnih študijskih potovanj so prikazani v programu PowerPoint in ne na vremensko odpornih platnenih zvitkih ali trpežnih plakatnih tablah. V vodniku po lokaciji je treba navesti vizualne pripomočke za vsako postajo, napotke o tem, kdaj jih je treba predstaviti, in številko drsnice v programu PowerPoint. Vizualni pripomočki so bistvenega pomena, vendar ne smejo odvracati pozornosti od raziskovanja digitalnega terena. Najboljši in najbolj prepričljivi vizualni pripomočki so fotografije ali slike, ki jih je mogoče poustvariti z digitalnim prikazom terena na določeni postaji. Navodila za premikanje in postanke so pri virtualnih vojaških študijskih potovanjih bolj zapletena. Udeležencev ne pripeljejo le do določenega mesta na virtualnem terenu, temveč morajo opisovati tudi druge premike in poglede, ki računalniškemu operaterju, ki nadzoruje premikanje po virtualnem terenu, omogočajo navigacijo do želenega mesta in zornega kota.

Postavitev učilnice in velikost skupine

Udeležencem je treba hkrati prikazati virtualen teren in vizualne pripomočke, zato sta v učilnici potrebna dva zaslona, nameščena drug ob drugem. Treba je imeti tudi dve kombinaciji računalnika in projektorja, pri čemer se virtualni teren projicira na največji zaslon, vizualni pripomočki pa ob strani.

Priporočena velikost skupine je od dvanajst do petnajst oseb. Taka velikost omogoča največje mogoče sodelovanje in boljši pregled nad virtualnim terenom za vse udeležence.

Osebj

Na vsakem virtualnem vojaškem študijskem potovanju mora biti prisoten vsaj en inštruktor oziroma vodja, vendar je bolje, če sta dva, saj si lahko delita učno obremenitev. Pri virtualnih vojaških študijskih potovanjih mora biti prisoten tudi računalniški operater. To je oseba, ki se »premika« iz enega virtualnega pogleda v drugega. Računalniški operater mora poznati programsko opremo in z inštruktorjem oziroma vodjo vaditi premike, da lahko nemoteno sodelujeta pri dejanski izvedbi študijskega potovanja.

ZAKLJUČEK

Načrtovanje in izvedba vojaških študijskih potovanj nista preprosti nalogi. Ne smemo ju jemati zlahka ali opraviti mimogrede, saj zahtevata veliko časa in sredstev. Zahtevata strokovno znanje, ki ga je treba pametno in sistematično uporabiti za vodenje poveljniškega kadra skozi najbolj zapletene analize vojaških spopadov vseh razsežnosti.

Če je potrebna le terenska vaja, se lahko taktična vaja brez moštva izvede na katerem koli primernem mestu. Take terenske vaje so koristne, vendar same po sebi niso vojaška študijska potovanja. Taktična vaja brez moštva lahko postane vojaško študijsko potovanje, če temelji na vojaškem spopadu iz preteklosti, če poteka na terenu oziroma na dejanski lokaciji in če sledi ustrezni metodologiji. Vojaško študijsko potovanje daje veliko boljše rezultate kot samostojna taktična vaja brez moštva ali ogled bojišča, vendar ga je veliko težje načrtovati. Tisti, ki želijo pripraviti vojaško študijsko potovanje, naj bo tradicionalno ali netradicionalno, virtualno ali na terenu, se morajo zavedati vseh težav, ki sodijo zraven.

Skrbno načrtovano in premišljeno izvedeno vojaško študijsko potovanje je eden izmed najboljših instrumentov, ki so na voljo za razvoj vojaškega poveljniškega kadra in drugih strokovnjakov področja nacionalne varnosti. Sodi med najboljše izkustvene učne dogodke za spodbujanje kritičnega razmišljanja z analizo in vrednotenjem vojaških spopadov in dogodkov, ugotavljanjem podobnosti in razlik med preteklimi dogodki in sedanjimi izzivi ter s ponovnim odkrivanjem brezčasnih vidikov vojskovanja.

Vojaška študijska potovanja spodbujajo ustvarjalnost in sposobnost razmišljanja ter hkrati pomagajo pri učenju kompleksnosti vodenja in sprejemanja odločitev. Izvajalci in udeleženci pridobijo koristna spoznanja, ki jih lahko uporabijo za izboljšanje in navdih pri svojem delu.

VIRI IN LITERATURA

King, C. S. et al. (2008). *Staff Ride Team, Train the Trainer Walkbook Additions*, Unpublished paper. Fort Leavenworth, Army University Press.

King, C. S. (2019). *Virtual Staff Rides: Their Benefits and Methodology*, Army History 110, 1. Washington D. C, 36–43.

Knight, P. G, Robertson, W. G. (2020). *The Staff Ride: fundamentals, experiences, and techniques*. Washington D.C, U.S. Army Center of Military History.

Mesec, B. (1998). Študija primera v socialnem delu (študijsko gradivo). Posodobljeno 2016.

Musteen, J. (2019). *Nontraditional Staff Rides at West Point*. Army History 110, 1. Washington D.C., 28–35.

Robertson, W. G. (1987). *The Staff Ride*. Washington D.C., U.S. Army Center of Military History.

Stowe, C. S., Wineman, B. A., Gelpi, P. D. (2019). *Staff Riding in the Twenty-First Century: A Need for Pedagogical Change?* Army History 110, 1. Washington D.C., 20–27.

Vuono, C. E. (1988). *The Staff Ride: Training for War fighting*. The Army Historian 12, 3. Washington D. C, 1–32.

Conduct of the Staff Ride, Developed by Tactics Division, Amphibious Warfare School, Quantico, VA 22134, Dostopno na: <https://www.nps.gov/ande/planyourvisit/upload/Conductofthestaffride.pdf>

